

Sekce právní

Č. j.: 800/21/7700-30133-051108

Všem finančním úřadům, včetně Specializovaného finančního úřadu
Odvolacímu finančnímu ředitelství

Zasláno pouze elektronicky – datovou schránkou

METODICKÝ POKYN

Společné jmění manželů v daňové exekuci

Tento metodický pokyn upravuje postup správce daně v případě, kdy je předmětem daňové exekuce majetek ve společném jmění manželů anebo majetek dlužníka či manžela dlužníka, který se považuje za součást jejich společného jmění manželů. Metodický pokyn vymezuje, kdy lze přistoupit k daňové exekuci majetku ve společném jmění manželů, jaký majetek ve společném jmění manželů lze v daňové exekuci postihnout a jak postupovat v daňové exekuci, pokud dojde k zániku společného jmění manželů.

Obsah metodického pokynu

OBEČNÁ USTANOVENÍ	2
Účel metodického řešení	2
Právní úprava	2
Obsah společného jmění manželů	3
Manžel dlužníka	4
NAŘÍZENÍ DAŇOVÉ EXEKUCE	4
Daňové pohledávky vzniklé za manželství	4
Daňové pohledávky vzniklé před uzavřením manželství	5
Daňové pohledávky vzniklé po zániku společného jmění manželů	6
Režim společného jmění manželů	6
Seznam listin	7
Vyhledávací činnost	8
Přiměřenost daňové exekuce	8
ZPŮSOBY PROVEDENÍ DAŇOVÉ EXEKUCE	9
Příkázání pohledávky z účtu	9

Příkázání jiné peněžité pohledávky	10
Prodej movitých věcí.....	10
Prodej nemovitých věcí.....	11
Postižení společného družstevního podílu.....	11
VYLOUČENÍ MAJETKU Z DAŇOVÉ EXEKUCE.....	12
Důvody pro vyloučení majetku z daňové exekuce	12
Nepřípustný rozsah postihu společného jmění manželů	12
Vyloučení příkázané pohledávky z účtu	15
ZÁNİK SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	16
Důvody zániku společného jmění manželů	16
Pokračování v daňové exekuci po rozvodu manželství.....	16
Nařízení daňové exekuce po rozvodu manželství.....	17
Ostatní důvody zániku společného jmění manželů	18
SPOLEČNÁ A PŘECHODNÁ USTANOVENÍ.....	19
Daňové pohledávky vzniklé do dne 31. 12. 2013.....	19
Majetek manželů v zahraničí	20
Závěrečná ustanovení	20

ČÁST PRVNÍ

OBEČNÁ USTANOVENÍ

Článek I.

Účel metodického řešení

[1] Cílem metodického řešení je stanovit postupy, na základě nichž bude možné nezaplacenou daň uspokojit z majetku, který tvoří společné jmění manželů, či z majetku manžela dlužníka, který lze použít na úhradu daňových dluhů dlužníka. Stanovení postupů pro postih majetku manžela dlužníka v daňové exekuci povede k vyšší míře uspokojení daňových pohledávek, a současně k zamezení neoprávněného postihu majetku ve společném jmění manželů.

[2] Exekučně lze postihnout způsobem uvedeným v tomto metodickém pokynu bankovní účty, movité věci, nemovité věci a jiná majetková práva, která lze zpeněžit v dražbě. Při provádění daňové exekuce se postupuje obdobně, jako v případě provádění daňové exekuce postihující výlučný majetek dlužníka, s odchylkami upravenými v tomto metodickém pokynu.

Článek II.

Právní úprava

[1] Předpoklady pro nařízení daňové exekuce a důvody pro vyloučení majetku z daňové exekuce upravuje ustanovení § 262a a 262b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“). Pravidla pro vedení daňové exekuce se řídí procesními předpisy účinnými ke dni nařízení daňové exekuce.

[2] Jaký majetek lze učinit předmětem daňové exekuce, je dáno rozsahem společného jmění manželů, které upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“). Rozsah exekvovatelného majetku ve společném jmění manželů se zkoumá podle právní úpravy, která byla účinná ke dni vzniku daňové pohledávky¹.

Článek III. Obsah společného jmění manželů

[1] Aktiva společného jmění manželů tvoří majetek, který nabude dlužník, manžel dlužníka nebo oba společně za trvání manželství (ustanovení § 709 OZ).

[2] Společné jmění manželů netvoří majetek nabytý darem, děděním nebo odkazem jen jedním z manželů („darovat“ do společného jmění manželů však lze), nabytý při právním jednání s výlučným majetkem (společné jmění manželů však tvoří zisk z užívání majetku ve výlučném vlastnictví) či jako náhradu nemajetkové újmy na přirozených právech nebo náhradu za protiprávní jednání směřující proti výlučnému majetku, věc vydaná v rámci restitucí majetku a nakonec majetek sloužící osobní potřebě.

[3] Za součást společného jmění manželů nelze považovat odměnu za práci² a pohledávky z výhradního majetku; tyto majetkové hodnoty se stávají součástí společného jmění manželů až okamžikem výplaty či v případě pohledávky okamžikem splatnosti. Účet manžela dlužníka tak netvoří společné jmění manželů, jeho exekuční postih je umožněn na základě výslovné právní úpravy (ustanovení § 262a odst. 4 OSŘ).

[4] Daňový dluh není součástí pasiv společného jmění manželů³. Daňové povinnosti vznikají ze zákona (nezávisle na vůli daňového subjektu) – daňové dluhy jsou veřejnoprávní povahy. Manžel dlužníka proto nemůže namítat, že nedoplatek vznikl proti jeho vůli, když ani ke vzniku nedoplatku dlužníka nebylo rozhodné jeho právní jednání.

¹ Podle usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 3416/2016 ze dne 23. 8. 2016 je „[z]vláštním právním předpisem ve smyslu ustanovení § 262b odst. 1 občanského soudního řádu, na jehož základě soud posoudí, zda je majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného postižen ve větším rozsahu, (...) právní předpis, který byl účinný v době, kdy vznikl závazek povinného, který je předmětem exekuce (soudního výkonu rozhodnutí)“.

² Dříve nařízené daňové exekuce postihující mzdu manžela dlužníka byly správcem daně zastaveny. Zdůvodnění tohoto závěru přineslo usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 1874/2016 ze dne 20. 2. 2017: „I když bylo exekuční řízení zahájeno 30. 10. 2014, s účinností od 1. 7. 2015 se na toto exekuční řízení použije právní úprava exekučního řádu a občanského soudního řádu ve znění účinném od tohoto data (...). Jestliže od 1. 7. 2015 právní úprava nadále uvedené způsoby exekuce neupravuje, nelze jimi od 1. 7. 2015 exekuci nadále provádět. Právní spojení, že 'právní účinky zůstávají zachovány' je třeba vykládat tak, že se jedná o právní účinky vzniklé po dobu 'působení' staré právní úpravy.“ Na toto usnesení reagoval Metodický pokyn č. j. 45880/17/7700-30133-711462 ze dne 26. 5. 2017, Informace k vývoji judikatury správních soudů ohledně nutnosti zastavení daňové exekuce srážkami ze mzdy manžela povinného po nabytí účinnosti zákona č. 139/2015 Sb., podle něhož: „Exekuci na srážky ze mzdy nebo jiného příjmu manžela dlužníka nařízenou v období od 1. 1. 2013 do 30. 6. 2015 je nutné zastavit.“

³ Podle OZ jsou součástí pasiv společného jmění manželů jen dluhy převzaté za trvání manželství, přičemž převzít lze jen dluhy soukromoprávní z řádného (právního) obligačního důvodu (důvodová zpráva k ustanovení § 710 OZ). Uvedené však neznamená, že daňové pohledávky nelze uspokojit ze společného jmění manželů.

Článek IV. Manžel dlužníka

[1] Pokud je konkrétním způsobem provedení daňové exekuce poškozen majetek ve společném jmění manželů, stává se manžel dlužníka osobou zúčastněnou na správě daní (třetí osobou, které jsou ukládány v daňové exekuci povinnosti) – má stejná procesní práva a povinnosti jako dlužník [ustanovení § 185 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád (dále jen „DŘ“)].

[2] Písemnosti doručované v daňové exekuci dlužníkovi se doručují rovněž manželovi dlužníka. Oba jsou příjemci rozhodnutí se samostatným právem podat odvolání nebo námitky. Doručování písemností v daňové exekuci je upraveno v samostatné metodické pomůcce⁴.

[3] Manžel dlužníka může podat návrh na odklad daňové exekuce a domáhat se zastavení daňové exekuce z důvodů vyjmenovaných v ustanovení § 181 odst. 2 DŘ. Pokud dojde k pravomocnému vyločení majetku z daňové exekuce z důvodu, že manželovi dlužníka svědčí k poškozenému majetku právo nepřipouštějící provedení daňové exekuce, rozhodne správce daně o (částečném) zastavení daňové exekuce podle ustanovení § 181 odst. 2 písm. d) DŘ, a to v tom rozsahu, v jakém byl majetek vyloučen z daňové exekuce.

[4] Účast manžela dlužníka v daňové exekuci začíná okamžikem postihu majetku ve společném jmění manželů, zpravidla nařízením daňové exekuce, v případě daňové exekuce prodejem movitých věcí okamžikem provedení soupisu. Ztrátou vlastnických oprávnění k poškozenému majetku končí účast manžela v daňové exekuci. V případě daňové exekuce příkázáním pohledávky z účtu dnem, kdy byl exekuční příkaz vykonán (výplatou příkázaných prostředků na účtu nebo marným uplynutím sledovacího období). V případě ostatních způsobů provedení daňové exekuce okamžikem zpeněžení majetku (právní moci rozhodnutí o příklepu); manžel dlužníka není účastníkem rozvrhu.

ČÁST DRUHÁ NAŘÍZENÍ DAŇOVÉ EXEKUCE

Článek V. Daňové pohledávky vzniklé za manželství

[1] Exekučně lze postihnout majetek ve společném jmění manželů, pokud daňová pohledávka vznikla za trvání společného jmění manželů (ustanovení § 731 OZ). Správce daně proto před nařízením daňové exekuce zkoumá, zda existuje manželství dlužníka a manžela dlužníka⁵, zda byla zveřejněna listina (smlouva nebo rozhodnutí soudu) o manželském majetkovém režimu a zda není veřejně dostupná informace o zániku společného jmění manželů⁶. Pokud daňová pohledávka vznikla za trvání společného jmění manželů a společné jmění manželů nezaniklo, lze daň uspokojit z výlučného majetku dlužníka a ze společného jmění manželů.

⁴ Pedagogická pomůcka - Příjemci rozhodnutí z oblasti zajištění a vymáhání daní (verze 5/2014).

⁵ Společné jmění manželů vzniká uzavřením manželství, pokud není vznik společného jmění manželů na základě smlouvy snoubenců o manželském majetkovém režimu vyhrazen ke dni zániku manželství.

⁶ Společné jmění manželů zaniká rozvodem manželství, smlouvou manželů o režimu oddělených jmění sepsanou v podobě veřejné listiny, rozhodnutím soudu o zrušení společného jmění manželů, změnou pohlaví a smrtí jednoho z manželů, uložením trestu propadnutí majetku, prohlášením konkursu nebo schválením oddlužení pouze jednoho z manželů.

[2] Správce daně po převzetí výkazu nedoplatků do vymáhání nahlédnutím do Informačního systému evidence obyvatel (ISEO) a insolvenčního rejstříku prověří následující skutečnosti:

- § zda je dlužník sezdán, a pokud ano,
- § kdo je manželem dlužníka,
- § jakého dne bylo uzavřeno manželství,
- § zda byl prohlášen na majetek manžela dlužníka konkurs nebo schváleno oddlužení manžela dlužníka, anebo
- § pokud je dlužník rozveden, kdy bylo manželství rozvedeno.

Pokud není manžel dlužníka zapsán v registru ADIS (Automatizovaný daňový informační systém), správce daně požádá útvar registrace o zapsání manžela dlužníka do registru jiných subjektů (RJO) a zjištěné informace zaznamená do části spisu týkající se vymáhání daní.

[3] Pro posouzení, zda daňová pohledávka vznikla za trvání společného jmění manželů, je rozhodující, **zda manželství trvalo**:

- § k posledními dni zdaňovacího období⁷ v případě nedoplatku na dani z příjmů, na dani z přidané hodnoty a na dani silniční.
- § k prvnímu kalendářnímu dni roku, za který byla vyměřena daň z nemovitých věcí,
- § ke dni nabytí nemovité věci v případě nedoplatku na dani z nabytí nemovitých věcí, a
- § ke dni oznámení rozhodnutí, kterým bylo vyhověno žádosti o poskytnutí dotace nebo návratné finanční výpomoci, v případě odvodu za porušení rozpočtové kázně.

[4] Příslušenství daně se posuzuje shodně jako daň, ke kterému se příslušenství vztahuje. Pokud byla dlužníkovi uložena sankce za porušení povinnosti při správě daní konstitutivním rozhodnutím, je rozhodným datem den oznámení rozhodnutí.

[5] Má-li být vymáháno více nedoplatků a část daňových pohledávek vznikla za trvání manželství a část daňových pohledávek nikoliv, správce daně nedoplatky umístí na samostatné výkazy nedoplatků.

Článek VI.

Daňové pohledávky vzniklé před uzavřením manželství

[1] Pro daňovou pohledávku, která vznikla před dnem sňatku, lze v daňové exekuci postihnout majetek ve společném jmění manželů v takovém rozsahu, který odpovídá podílu dlužníka pro případ, že by došlo ke zrušení a vypořádání společného jmění manželů (ustanovení § 732 OZ). Při nařízení daňové exekuce je postihován majetek ve společném jmění manželů jako celek. O tom, zda daňovou exekucí postižený majetek převyšuje hodnotu podílu dlužníka, který by mu jinak náležel na základě vypořádání, lze rozhodnout až v rámci řízení o vyloučení majetku z daňové exekuce.

⁷ Rozhodným okamžikem nemůže být první den zdaňovacího období, neboť „...v případě daní vyměřovaných za zdaňovací období lze o určitosti daně hovořit nejdříve uplynutím tohoto zdaňovacího období, neboť do té doby není postaveno najisto, jaké daňově relevantní skutečnosti mohou nastat.“ (BAXA, J. DRÁB, O. KANIOVÁ, L. LAVICKÝ, P. SCHILLEROVÁ, A. ŠIMEK, K. ŽIŠKOVÁ, M. Daňový řád. Komentář. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2011).

[2] Lze postihnout i účet manžela dlužníka pro daňovou pohledávku, vzniklou před uzavřením manželství, neboť jde o dluh dlužníka, pro který lze v souladu s ustanovením § 732 OZ a 262a odst. 4 OSŘ nařídit daňovou exekuci na majetek (jeho poměrnou část) ve společném jmění manželů. Ochrana manžela dlužníka je v tomto případě posílena možností vybrat si částku ve výši jedné poloviny disponibilních peněžních prostředků, které byly deponovány na účtu ke dni doručení exekučního příkazu poskytovateli platebních služeb.

[3] Pokud byl snoubenci vznik společného jmění manželů vyhrazen ke dni zániku manželství a smlouva snoubenců o manželském majetkovém režimu byla zveřejněna v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu vedeném Notářskou komorou České republiky (dále jen „Seznam listin“), nelze pro daňové pohledávky, které vznikly před uzavřením manželství, postihnout společné jmění manželů.

Článek VII.

Daňové pohledávky vzniklé po zániku společného jmění manželů

[1] Pokud daňová pohledávka vznikla po zániku společného jmění manželů, nelze ji uspokojit z majetku, který tvořil společné jmění manželů, anebo z účtu manžela dlužníka. K uspokojení daňových pohledávek lze použít jen výlučný majetek dlužníka anebo majetek, který dlužník nabude do vlastnictví na základě vypořádání společného jmění manželů.

[2] Uvedené však neznamená, že by pro daňovou pohledávku vzniklou po zániku společného jmění manželů nemohl být učiněn předmětem exekučního postihu majetek v zaniklém a dosud nevypořádaném společném jmění manželů (nařízení daňové exekuce je rozhodující pro pořadí daňové pohledávky v případě souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí). Provést daňovou exekuci lze jen ohledně vypořádaného majetku, který se stane výlučným vlastnictvím dlužníka. Z tohoto důvodu lze rozhodnout o odkladu exekuce (ustanovení § 181 odst. 1 DŘ). Majetek, který nabyl bývalý manžel dlužníka, správce daně v souladu s ustanovením § 179 odst. 1 DŘ vyloučí z daňové exekuce.

Článek VIII.

Režim společného jmění manželů

[1] Jaký majetek (aktiva) může správce daně postihnout, je dáno režimem společného jmění manželů⁸. Podle ustanovení § 262a odst. 3 OSŘ lze daňovou exekuci nařídit i na majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl zákonný režim společného jmění manželů změněn. Správce daně vychází z vyvratitelné právní domněnky existence zákonného režimu (má dle ustanovení § 185 odst. 1 DŘ za to, že majetek patří do společného jmění manželů).

⁸ Existuje zákonný režim společného jmění manželů, režim oddělených jmění, režim vyhrazení vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, režim zúženého rozsahu společného jmění manželů a režim rozšířeného rozsahu společného jmění manželů.

[2] Existenci jiného majetkového režimu společného jmění manželů správce daně zkoumá jen tehdy, pokud je v Seznamu listin zveřejněna listina o manželském majetkovém režimu. Seznam listin je veřejným seznamem [ustanovení § 721 odst. 1 OZ ve spojení s ustanovením § 35l zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)], který vede Notářská komora České republiky. Do Seznamu listin správce daně nahlíží prostřednictvím dálkového přístupu⁹.

[3] Správce daně nikdy nepřihlíží ke změně režimu v rozsahu pasiv společného jmění manželů – nezkoumá, zda si manželé ujednali, kdo z nich bude za jaké dluhy odpovídat –, neboť daňový dluh není součástí společného jmění (manželé si nemohou ujednat, kdo jej bude hradit).

Článek IX. Seznam listin

[1] Před nařízením daňové exekuce na majetek ve společném jmění manželů správce daně zkoumá, zda je v Seznamu listin zveřejněna listina o manželském majetkovém režimu, kterou se mění rozsah společného jmění manželů. Skutečnost, že byla listina zveřejněna, a jakého dne se tak stalo, správce daně zaznamená a listinu založí do části spisu týkající se vymáhání daní.

[2] Pokud je listina zveřejněna (důležité je datum zveřejnění a nikoliv datum sepsání smlouvy nebo právní moci rozhodnutí soudu, pokud by se data lišila), musí správce daně akceptovat odlišný rozsah aktiv společného jmění manželů, jen když byla **zveřejněna přede dnem vzniku daňové pohledávky** (podstatné není ani datum nařízení daňové exekuce).

Příklad:

Byla-li zveřejněna v Seznamu listin smlouva o zúžení rozsahu společného jmění manželů, podle níž již nebude součástí společného jmění manželů osobní automobil, který nadále bude ve výlučném vlastnictví manžela dlužníka, a tato listina byla zveřejněna v Seznamu listin před vznikem daňové pohledávky, nelze osobní automobil postihnout v rámci daňové exekuce prodejem movitých věcí. Pokud by byla smlouva zveřejněna až po vzniku daňové pohledávky, k jejímu obsahu se nepřihlíží, a osobní automobil správce daně zahrne do protokolu o soupisu.

[3] Na základě lustrace Seznamu listin se může správce daně setkat s těmito situacemi:

§ Sbírka listin negativní:

daňovou exekucí lze postihnout majetek ve společném jmění manželů,

§ Sbírka listin pozitivní:

daňová pohledávka vznikla před zveřejněním listiny – daňovou exekucí lze postihnout majetek ve společném jmění manželů,

⁹ Viz Zřízení dálkového přístupu do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu (dále jen „Seznam listin“), vedeném Notářskou komorou České republiky č. j. 82120/15/7100-50132-109459 ze dne 14. 9. 2015.

daňová pohledávka vznikla po zveřejnění listiny – daňovou exekucí lze postihnout jen majetek, který je podle zveřejněné listiny ve výlučném vlastnictví dlužníka anebo ve společném jmění manželů (ustanovení § 262a odst. 2 OSŘ, podle něhož správce daně „vychází z obsahu listiny“).

[4] Před nařízením daňové exekuce příkázáním pohledávky z účtu manžela dlužníka se správce daně při zkoumání Seznamu listin omezuje pouze na zjištění, zda před vznikem daňové pohledávky byla zveřejněna listina, kterou bylo zrušeno společné jmění manželů (sjednán režim odděleného jmění) nebo byl vznik společného jmění manželů vyhrazen ke dni zániku manželství. Změnou rozsahu společného jmění manželů se správce daně nezabývá, neboť účet není v zákonném režimu součástí aktiv společného jmění manželů.

Článek X. Vyhledávací činnost

[1] Správce daně vyhledává informace o majetku manžela dlužníka zejména v katastru nemovitostí, v registru vozidel, v databázi Ministerstva financí o účastnících stavebního spoření a dotazem na poskytovatele platebních služeb¹⁰.

[2] Zjišťování exekvovatelného majetku manžela dlužníka provádí správce daně společně se zjišťováním majetku dlužníka. Manžel dlužníka se nevyzývá k podání prohlášení o majetku.

Článek XI. Přiměřenost daňové exekuce

[1] K nařízení daňové exekuce příkázáním pohledávky z účtu manžela dlužníka, prodejem movité věci a nemovité věci, případně jiného majetkového práva ve společném jmění manželů dochází ve shodný okamžik, kdy je postižen účet anebo jiný výlučný majetek dlužníka. **Provedena** bude nejdříve daňová exekuce postihující výlučný majetek dlužníka, a poté majetek manžela dlužníka anebo majetek ve společném jmění manželů¹¹.

[2] K provedení daňové exekuce příkázáním pohledávky z účtu manžela dlužníka dojde až po stažení prostředků z účtu dlužníka. Není přípustné, aby správce daně vyčkával s vyrozuměním o nabytí právní moci exekučního příkazu postihujícího účet manžela dlužníka na uplynutí sledovacího období v daňové exekuci vedené na účet dlužníka (vymáhací úkony jsou realizovány doručením vyrozumění o právní moci poskytovateli platebních služeb)¹².

¹⁰ Postup správce daně dle Metodického pokynu č. j. 144134/17/7700-30132-109632 ze dne 8. 3. 2018, k zasílání žádostí o poskytování údajů z centrální evidence účtů dle zákona č. 300/2016 Sb., o centrální evidenci účtů, ve znění pozdějších předpisů, tím není dotčen.

¹¹ Při postihu majetku ve společném jmění manželů budou platit obecná pravidla pro přiměřenost daňové exekuce: daňovou exekucí je na místě provést způsoby, které nejméně zatěžují dlužníka a manžela dlužníka, ale ještě umožňují dosáhnout uspokojení daňové pohledávky (ustanovení § 5 odst. 3 a 175 odst. 2 DŘ), v rozsahu, jaký stačí k uspokojení vymáhané daně [ustanovení § 181 odst. 2 písm. h) DŘ], a hodnota postiženého majetku odpovídá výši vymáhaného nedoplatku, pokud se nejedná o jediný majetek dlužníka a manžela dlužníka a nelze důvodně ani očekávat uspokojení z budoucích příjmů dlužníka.

¹² K obdobným závěrům se přiklání Zápis ze semináře metodiků vymáhání daní – květen 2014 č. j. 45080/14/7001-51300-010661 ze dne 19. 9. 2014, strana 34, kde je uvedeno následující: „*Daňovou exekucí postižením výlučného majetku manžela lze nařídit a vést současně s vymáháním (daňovou exekucí) proti dlužníkovi, pokud*

[3] Ve výjimečných případech se lze od uvedeného odchýlit, například pokud by nemovitá věc ve výlučném vlastnictví dlužníka sloužila k zajištění bytových potřeb rodiny (rodinný dům, kde se dlužník a manžel dlužníka trvale zdržují) a nemovitá věc ve společném jmění manželů by sloužila k rekreaci či by se jednalo o nemovitou věc vůbec nesloužící k bydlení.

[4] Způsoby daňové exekuce a lhůty pro činění jednotlivých vymáhacích úkonů jsou stanoveny zvláštním metodickým pokynem, kterým se upravují postupy při vymáhání nedoplatků¹³.

ČÁST TŘETÍ ZPŮSOBY PROVEDENÍ DAŇOVÉ EXEKUCE

Článek XII. Příkázání pohledávky z účtu

[1] Pokud správce daně vyhledá účet manžela dlužníka, nařídí daňovou exekuci příkázáním pohledávky z účtu manžela dlužníka u poskytovatele platebních služeb (ustanovení § 262a odst. 4 OSŘ). Nařízení daňové exekuce se vztahuje pouze na pohledávku z účtu manžela dlužníka ve výši, v jaké byly na účtu peněžní prostředky v okamžiku, v němž byl poskytovateli platebních služeb doručen exekuční příkaz (ustanovení § 306 odst. 2 OSŘ).

[2] Manžel dlužníka musí být v exekučním příkazu poučen o právu vybrat si polovinu zůstatku na účtu, který byl na účtu k okamžiku doručení exekučního příkazu poskytovateli platebních služeb, minimálně však částku odpovídající trojnásobku životního minima (ustanovení § 304b odst. 4 OSŘ). Správce daně při vedení daňové exekuce nezkoumá, jaké prostředky si může manžel dlužníka vybrat z postiženého účtu. Částku ve výši poloviny zůstatku na účtu a částka odpovídající trojnásobku životního minima si může manžel dlužníka vybrat pouze jednou kdykoliv v průběhu daňové exekuce¹⁴, a byla-li příkázána pohledávka z více účtů manžela dlužníka, jen z jednoho z nich.

[4] Manžel dlužníka si nemůže zřídit chráněný účet. Daňová exekuce je skončena dnem, který následuje po dni doručení vyrozumění o právní moci exekučního příkazu. V daňové exekuci příkázáním pohledávky z účtu manžela dlužníka se neuplatní ustanovení, jež upravuje půlroční sledovací období (ustanovení § 306 odst. 2 OSŘ).

[5] Předmětem daňové exekuce lze učinit vkladní knížku a účet stavebního spoření manžela dlužníka. Vkladní knížka se považuje za účet (ustanovení § 2676 odst. 1 OZ). Přestože majitel vkladní knížky může se zůstatkem na účtu nakládat jen na základě předložení vkladní knížky, způsobem provedení daňové exekuce je příkázání pohledávky z účtu¹⁵.

předpokládaný výtěžek ze zpeněžení majetku ve výlučném vlastnictví dlužníka a majetku náležejícího do SJM, který lze postihnout výkonem rozhodnutí (exekucí), zjevně nebude dostačovat k úhradě vymáhaného dluhu.“

¹³ Aktuálně Metodický pokyn č. j. 2/19/7700-30132-202757 ze dne 14. 3. 2019, kterým se stanoví lhůty a postupy při vymáhání nedoplatků.

¹⁴ Byla-li příkázána pohledávka z téhož účtu k vydobytí více pohledávek, může si manžel dlužníka vybrat částku jen jednou až do skončení všech vymáhacích řízení, u nichž se alespoň částečně překrývá doba od doručení exekučního příkazu peněžnímu ústavu do skončení vymáhacího řízení.

¹⁵ Přijetím OZ se ustanovení § 206 odst. 4 DR stalo ve vztahu k postihu vkladních knížek na základě výkladového pravidla lex posterior derogat priori obsoletním.

Článek XIII. Příkázání jiné peněžité pohledávky

[1] Součástí společného jmění manželů jsou i pohledávky, přičemž OSŘ výslovně umožňuje jen příkázání pohledávky z účtu manžela dlužníka. Pokud majetek (movité věci a nemovité věci) ve společném jmění manželů přináší užitek, jde o plnění (pohledávku), která patří oběma manželům.

[2] Pokud lze postihnout konkrétní movitou věc nebo nemovitou věc v rámci daňové exekuce, lze vydat i exekuční příkaz na příkázání jiné peněžité pohledávky (typicky nájemného a jiných náhrad spojených s užíváním majetku) plynoucí z vlastnictví movité věci nebo nemovité věci. Nárok na výplatu plnění svědčí dlužníkovi i manželovi dlužníka (jsou oprávněni solidárně)¹⁶, proto lze takovou pohledávku postihnout, a to přímo jako nárok dlužníka (exekuční příkaz zní na dlužníka a uvedené okolnosti, zejména pokud je vozidlo nebo nemovitá věc evidována na manžela dlužníka, se uvedou v odůvodnění exekučního příkazu). Exekuční příkaz se doručuje dlužníkovi a manželovi dlužníka (článek IV. odst. 2 tohoto metodického pokynu).

[3] Penzijní připojištění, kapitálové formy pojištění anebo pohledávky z podnikatelské činnosti manžela dlužníka nelze učinit předmětem exekučního postihu.

Článek XIV. Prodej movitých věcí

[1] Správce daně nedisponuje při nařízení daňové exekuce (a při zahájení soupisu movitých věcí) informacemi, jaké movité věci jsou ve výlučném vlastnictví dlužníka (manžela dlužníka) a jaké patří do jejich společného jmění manželů. Správce daně proto vychází z vyvratitelné právní domněnky ustanovení § 185 odst. 1 DŘ; právní domněnku lze vyvrátit v řízení o návrhu manžela dlužníka na vyloučení majetku z daňové exekuce (dále jen „návrh na vyloučení“).

[2] Při zjišťování majetku manžela dlužníka vyhledává správce daně movité věci v příslušných registrech. Pokud není registr veřejným seznamem, vychází správce daně ze zákonného rozsahu společného jmění a z obsahu listiny zveřejněné v Seznamu listin před vznikem daňové pohledávky.

[3] Pokud bylo vozidlo pořízeno za trvání manželství, bude exekučně postiženo, a to bez ohledu, zda je evidováno na dlužníka nebo manžela dlužníka. Vozidlo je v registru vozidel evidováno vždy jen na jednoho z manželů, přičemž zápisy v registru vozidel nezakládají vlastnické právo zapsané osoby (nemají konstitutivní charakter).

[4] Výlučné vlastnictví manžela dlužníka může být prokázáno v průběhu daňové exekuce prodejem movitých věcí na základě informací o datu a způsobu nabytí movité věci. Tyto informace nejsou zpravidla obsahem registru movitých věcí a stanou se obsahem části spisu týkající se vymáhání daní na základě podání (postoupení listin) manžela dlužníka.

¹⁶ Společné jmění manželů spravují oba manželé, práva spojené se společným jměním náleží oběma manželům a z právního jednání vůči třetím osobám jsou oprávněni společně a nerozdílně (ustanovení § 713 OZ).

Článek XV. Prodej nemovitých věcí

[1] Při zjišťování majetku manžela dlužníka správce daně vyhledává nemovité věci evidované v katastru nemovitostí na manžela dlužníka. Seznámí se s obsahem nabývacího titulu, zda manžel dlužníka nevlastní nemovité věci ve výlučném vlastnictví jen na základě listiny o manželském majetkovém režimu, ke které se v daňové exekuci nepřihlíží. Pokud manžel dlužníka nemovité věci nabyt darem od dlužníka, případně jiným obdobným způsobem, je potřeba zvážit možnost podání žaloby na neúčinnosti převodu majetku vůči správci daně.

[2] Podle výsledků vyhledávací činnosti lze postihnout nemovité věci evidované ve vlastnictví dlužníka, tak i nemovité věci evidované ve společném jmění manželů¹⁷ (v případě negativní lustrace listin o majetkovém manželském režimu) a nemovité věci evidované jen ve vlastnictví manžela dlužníka, pokud způsob nabytí nemovité věci předpokládá, že se jedná o součást společného jmění manželů, nebo se nepřihlíží k obsahu listiny o manželském majetkovém režimu (vodítkem pro tento postup je stav, kdy v seznamu nabývacích titulů je pro manžela dlužníka uvedena Smlouva o zúžení společného jmění manželů). V těchto případech je tedy nutné se seznámit s obsahem nabývacího titulu, který lze získat prostřednictvím dálkového přístupu do katastru nemovitostí.

Článek XVI. Postižení společného družstevního podílu

[1] Jiné majetkové hodnoty tvoří součást společného jmění manželů, pokud je nabude dlužník, manžel dlužníka nebo oba společně za trvání manželství. Možnost jejich exekučního postihu je dána jejich charakterem a zákonem stanoveným způsobem provedení daňové exekuce. Pokud není režim jiného majetkového práva výslovně upraven, je nutné s ním pracovat jako s peněžitou pohledávkou.

[2] Družstevní podíl řadíme mezi jiná majetková práva. Vlastnictví družstevního podílu podléhá zvláštnímu režimu ustanovení § 709 odst. 3 OZ a úpravě provedené v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), dále jen „ZoK“. Podíl v družstvu je součástí společného jmění manželů, stal-li se manžel dlužníka v době trvání manželství členem družstva. Nabytí podílu v bytovém družstvu současně zakládá účast dlužníka v bytovém družstvu. Společné členství manželů v bytovém družstvu vzniká, jestliže je družstevní podíl součástí společného jmění manželů (ustanovení § 739 odst. 1 ZoK). Společný družstevní podíl lze exekučně postihnout, pokud byl družstevní podíl nabyt za trvání manželství, a pokud nebyl dotčen změnou režimu společného jmění manželů, ke které musí správce daně přihlídnout.

¹⁷ V případě nemovitých věcí evidovaných v katastru nemovitostí vyplývá existence majetkového společenství – a tedy možnost postihu společné nemovité věci v daňové exekuci – z listu vlastnictví. V části A listu vlastnictví je u jmen vlastníků uvedena zkratka „SJM“ (společné jmění manželů), případně „MCP“ (manželé cizího práva). V anglickém jazyce je zkratce připisován význam společného vlastnictví: „Marriage Community Property“.

ČÁST ČTVRTÁ VYLOUČENÍ MAJETKU Z DAŇOVÉ EXEKUCE

Článek XVII.

Důvody pro vyloučení majetku z daňové exekuce

[1] Manželovi dlužníka svědčí právo nepřipouštět provedení daňové exekuce (ustanovení § 179 odst. 1 DŘ), pokud daňovou exekucí postižený majetek není součástí společného jmění manželů (je ve výlučném vlastnictví manžela dlužníka), pokud nelze majetek ve společném jmění manželů postihnout v daňové exekuci, nebo pokud majetek ve společném jmění manželů byl postižen ve větším rozsahu, než připouští OZ (ustanovení § 262b odst. 1 OSŘ).

[2] Majetek, který manžel dlužníka nabyt před uzavřením manželství nebo za trvání manželství způsobem, který vylučuje nabytí majetku do společného jmění manželů¹⁸, je ve výlučném vlastnictví manžela dlužníka (není součástí společného jmění manželů). **Okamžik a způsob nabytí majetku** musí manžel dlužníka tvrdit v návrhu na vyloučení a osvědčit nabývacím titulem k majetku (kupní smlouvou, darovací smlouvou, rozhodnutím o dědictví), případně jinými listinami, z jejichž obsahu bude zřejmý okamžik a způsob nabytí majetku.

[3] Pokud správce daně **nepřihlédl k úpravě zákonného režimu společného jmění manželů** (neřídil se obsahem listiny zveřejněné ve Sbírce listin anebo nesprávně stanovil datum vzniku daňové pohledávky), ačkoliv tak učinit měl, postihl majetek ve společném jmění manželů, kteřý v daňové exekuci postihnout nelze. Manžel dlužníka v návrhu na vyloučení musí tvrdit a doložit, od jakého dne je pro správce daně závazná listina (smlouva či rozhodnutí soudu) o změně manželského majetkového režimu anebo kdy nastala rozhodná skutečnost či se uskutečnilo jednání dlužníka, které vedlo ke vzniku daňové povinnosti.

Článek XVIII.

Nepřípustný rozsah postihu společného jmění manželů

[1] K postihu majetku ve společném jmění manželů ve větším rozsahu, než připouští OZ, může dojít, pokud správce daně vymáhá ze společného jmění manželů daňovou pohledávku, která vznikla před uzavřením manželství, nebo daňovou pohledávku, která vznikla z protiprávního činu¹⁹. Návrh na vyloučení bude správcem daně zamítnut, pokud bude manžel dlužníka tvrdit, že projevil nesouhlas se vznikem nedoplatku (článek III. odst. 4 tohoto metodického pokynu).

[2] Manžel dlužníka musí v návrhu na vyloučení tvrdit skutečnosti rozhodné pro určení, kolik by činila **hodnota vypořádacího podílu dlužníka** v případě vypořádání společného jmění manželů soudem, a pro jejich osvědčení navrhnout důkazy.

¹⁸ Nejčastěji darem či děděním (viz článek III. odst. 2 tohoto metodického pokynu). Podle nálezu Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 1587/17 ze dne 24. 4. 2019 není žádného důvodu, „proč by právě založení manželství mělo vést k možnosti třetí osoby vést exekuci i na majetek manžela nabytý před uzavřením manželství.“

¹⁹ Za daňovou pohledávku, která vznikla z protiprávního činu, lze považovat takovou daňovou povinnost, která je vázána výlučně na osobu dlužníka (typicky sankce osobní povahy – pokuty). Pro účely tohoto metodického pokynu nelze za daňové pohledávky vzniklé z protiprávního činu považovat následky vyvolané nesplněním povinnosti daň přiznat (vznik penále) nebo daň zaplatit (vznik úroku).

[3] Správce daně v rámci řízení o návrhu na vyloučení provede fiktivní vypořádání celého společného jmění manželů, při němž bude vycházet z těchto předpokladů:

- § pro určení podílu dlužníka se vychází z ceny majetku ve společném jmění manželů,
- § podíly dlužníka a manžela dlužníka jsou stejně velké,
- § podíl dlužníka se upraví (navýší anebo zmenší) o manželem dlužníka tvrzené anebo z obsahu části spisu týkající se vymáhání daní vyplývající zápočty dle ustanovení § 742 OZ²⁰,
- § podíl dlužníka se sníží o hodnotu vylučných dluhů dlužníka, které již na základě důkazů předložených manželem dlužníka byly uhrazeny ze společného jmění manželů.

Pokud bude manžel dlužníka tvrdit, že jediným majetkem, který tvoří společné jmění manželů, je jen ten postižený daňovou exekucí, bude na správci daně (procesní přenesení důkazního břemene v případě negativních tvrzení), aby uvedené tvrzení vyvrátil na základě vlastní vyhledávací činnosti. Bude-li vyhledávací činnost správce daně negativní, bude se při fiktivním vypořádání vycházet jen z hodnoty exekučně postiženého majetku.

Příklad:

Předmětem daňové exekuce je mzda dlužníka ve výši 50 000,00 Kč měsíčně, bankovní účet dlužníka, na kterém je zůstatek ve výši 150 000,00 Kč, účet manžela dlužníka, na kterém je zůstatek ve výši 50 000,00 Kč, osobní automobil ve společném jmění manželů, jehož hodnota (osvědčená manželem dlužníka nebo zjištěná správcem daně na základě provedeného ocenění) činí 150 000,00 Kč, rodinný dům v ceně 2 000 000,00 Kč a polnost v ceně 350 000,00 Kč.

Pro určení vypořádacího podílu se vychází ze stejné výše vypořádacích podílů, který v případě manžela dlužníka činí 1 250 000,00 Kč [matematicky znázorněno: (150 000,00 Kč + 2 000 000,00 Kč + 350 000,00 Kč) / 2]. Při určení shodné výše není nutné zohledňovat příjmové poměry nebo výši prostředků vložených na účtu, které se stávají součástí společného jmění manželů až okamžikem splatnosti.

Výše vypořádacího podílu se upraví cestou zápočtů: Pokud mají manželé úspory v podobě zůstatku na účtu či v jiné podobě spoření, zohlední se výše těchto prostředků, které by se po výplatě staly součástí společného jmění manželů. V tomto modelovém případě by se zohlednil poměr částek 150 000,00 Kč a 50 000,00 Kč a o polovinu tohoto rozdílu by se snížil vypořádací podíl manžela dlužníka. Vypořádací podíl by se tak snížil o 50 000,00 Kč [matematicky znázorněno: (150 000,00 Kč – 50 000,00 Kč) / 2] a činil by 1 200 000,00 Kč. Bylo-li by například osvědčeno, že v době trvání manželství byla rekonstruována chata ve vylučném vlastnictví dlužníka a náklady na rekonstrukci činily 600 000,00 Kč, zvýší se vypořádací podíl manžela dlužníka o polovinu hodnoty této investice vynaložené za dobu trvání manželství.

²⁰ Podle Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti (KŠncl) k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů bude v tomto řízení manžel dlužníka „... prokazovat skutečnosti, které by prokazoval při vypořádání společného jmění v důsledku jeho zrušení či zániku, tedy např. že majetek ve společném jmění byl pořízen z jeho vylučného majetku (§ 742 odst. 1 písm. c) OZ), že postih takového majetku by byl v rozporu s potřebami nezaopatřených dětí (§ 742 odst. 1 písm. d) OZ) či že ze společného jmění již byly uhrazeny v předcházející exekuci dluhy manžela, který je povinným a tím byl jeho hypotetický podíl na společném jmění vyčerpán. Neprokáže-li manžel povinného takové skutečnosti nebo nebude-li prokázáno něco jiného, uplatní se zásada, že (hypotetické) podíly obou manželů jsou stejné (§ 742 odst. 1 písm. a) OZ) a pouze v této míře může být také pro vydobytí vylučného dluhu společné jmění postiženo.“

Vypořádací podíl manžela dlužníka by se zvýšil o 300 000,00 Kč (matematicky znázorněno: 600 000,00 Kč / 2) a činil by 1 500 000,00 Kč. V případě použití výlučných prostředků manžela dlužníka na rekonstrukci, by se podíl manžela dlužníka zvýšil o celých 600 000,00 Kč. Pokud není manželem dlužníka tvrzena jiná okolnost, není nutné v rámci zápočtů zohledňovat výši příjmů obou účastníků, neboť se lze důvodně domnívat, že se starali podle svým možností o rodinu. Není-li uložena dlužníkovi nebo manželovi dlužníka vyživovací povinnost, není třeba se pro toto fiktivní vypořádání zabývat ani potřebami dítěte.

Pokud tedy svědčí manželé dlužníka vypořádací podíl ve výši 1 500 000,00 Kč z celkové zjištěné hodnoty majetku ve výši 2 500 000,00 Kč (peněžní prostředky na účtu byly již použity na úhradu nedoplatku), lze z majetku ve společném jmění manželů vymoci na neuhrazenou daň částku do výše 1 000 000,00 Kč.

Tuto částku fiktivního vypořádání je nutno dále snížit o hodnotu výlučných dluhů dlužníka, anebo zvýšit o hodnotu výlučných dluhů manžela dlužníka, které již byly uhrazeny ze společného jmění manželů. Pokud již bylo pro jinou neuhrazenou daň, která se váže k daňové povinnosti, která vznikla před uzavřením manželství, zpeněženo vozidlo ve společném jmění manželů za nejvyšší podání 400 000,00 Kč, sníží se hodnota vypořádacího podílu o poměrnou část výtěžku zpeněžení ve výši 240 000,00 Kč, která odpovídá poměru vypořádacích podílů (matematicky znázorněno: 400 000,00 Kč x (1 500 000,00 Kč / 2 500 000,00 Kč). Za této modelové situace by bylo možné uspokojit neuhrazenou daň v rámci daňové exekuce do částky 760 000,00 Kč.

Ke zpeněžení majetku může dojít i pro pohledávky jiných věřitelů a fiktivní podíl dlužníka na společném jmění manželů může být pro úhradu dluhů i zcela vyčerpán.

[4] Výsledkem fiktivního vypořádání společného jmění manželů není „rozdělení majetku“, který je součástí společného jmění, ale určení podílu (vyjádření ceny), do jehož výše lze postihnout daňovou exekucí majetek ve společném jmění manželů²¹.

[5] Návrhu na vyloučení bude vyhověno, pokud podíl dlužníka nemá žádnou hodnotu nebo má jen hodnotu zanedbatelnou. Je-li daňovou exekucí postiženo více věcí (majetkových hodnot), bude návrhu na vyloučení vyhověno jen ohledně majetku, jehož exekuční postih by s ohledem na zjištěný podíl manžela dlužníka odporoval obecným pravidlům pro přiměřenost daňové exekuce.

[6] Pokud je hodnota podílu nižší, než hodnota exekučně postižené věci, a daňovou exekucí nelze vést jiným přiměřeným způsobem, bude návrh na vyloučení zamítnut. Po provedení daňové exekuce je nutné postupem podle ustanovení § 185 odst. 2 DŘ vyplatit manželovi dlužníka část výtěžku daňové exekuce, která převyšuje hodnotu podílu zjištěného v řízení o vyloučení majetku z daňové exekuce. O tom musí být manžel dlužníka poučen v rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vyloučení. Pokud se v rámci daňové exekuce provádí rozvrhové řízení, uvede správce daně do výroku rozhodnutí částku, která v souladu s ustanovením § 262b odst. 2 OSŘ není předmětem rozvrhu a po právní moci rozvrhového usnesení se vyplatí manželovi dlužníka.

²¹ Podle Mádra se postižená věc nachází ve společném jmění manželů a nikoliv v podílovém spoluvlastnictví, přičemž „zákon možnost rozdělení věci na spoluvlastnické podíly za účelem prodeje jen jednoho z nich pro účely výkonu rozhodnutí nezakotvuje“. Viz JIRSA, J. MÁDR, J. BERAN, V. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář, Kniha V. § 251-376 občanského soudního řádu. 4. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2019.

Článek XIX. Vyloučení příkazané pohledávky z účtu

[1] Pohledávka z účtu bude vyloučena z daňové exekuce v rozsahu peněžních prostředků na účtu, které byly manželovi dlužníka vyplaceny na účet **před vznikem společného jmění manželů**, anebo které byly vyplaceny na účet manžela dlužníka **na základě právního důvodu, který vylučuje nabytí majetku do společného jmění manželů** (ustanovení § 262b odst. 2 OSŘ).

[2] Na základě skutečností tvrzených a osvědčovaných manželem dlužníka bude správce daně posuzovat, jaké platby byly postupně vyplaceny na účet manžela dlužníka. Protože připsáním peněžních prostředků na účet dochází k jejich smíšení a (současně) předmětem daňové exekuce je pohledávka za poskytovatelem platebních služeb, lze pohledávku z účtu vyloučit z daňové exekuce **jen pro rozdíl** mezi peněžními prostředky, ohledně nichž bylo manželem dlužníka osvědčeno, že nenáleží do společného jmění manželů, a peněžními prostředky, které byly od připsání těchto prostředků vyplaceny z účtu manžela dlužníka.

Příklad:

Na exekučně postiženém účtu manžela dlužníka je v době doručení exekučního příkazu poskytovateli platebních služeb zůstatek ve výši 700 000,00 Kč. Manžel dlužníka výpisem z účtu osvědčil, že ke dni uzavření sňatku byl na účtu zůstatek ve výši 900 000,00 Kč, a současně že po uzavření sňatku obdržel z dědictví částku ve výši 600 000,00 Kč. Účet manžel dlužníka běžně používá, během měsíce z něj provede desítky plateb a na účet mu jsou připsovány platby z nejrůznějších důvodů. Ode dne uzavření manželství byly provedeny odchozí platby ve výši 1 300 000,00 Kč.

Za této modelové situace je rozhodujícím, že výlučné prostředky jsou představovány částkou 1 500 000,00 Kč (matematicky znázorněno: 900 000,00 Kč + 600 000,00 Kč), přičemž tyto prostředky byly již spotřebovány co do částky 1 300 000,00 Kč (z důvodu smíšení vložených prostředků nelze přezkoumávat, jaké konkrétní prostředky byly použity na kterou platbu). Výlučné prostředky jsou tak reprezentovány částkou ve výši 200 000,00 Kč (matematicky znázorněno: 1 500 000,00 Kč – 1 300 000,00 Kč) a daňovou exekuci lze provést pro zůstatek ve výši 500 000,00 Kč (matematicky znázorněno: 700 000,00 Kč – 200 000,00 Kč).

Pokud by ale v rámci řízení o návrhu na vyloučení bylo osvědčeno, že ode dne připsání prostředků z dědictví byly provedeny odchozí platby jen pro 100 000,00 Kč (majetek nabytí dědictví není součástí společného jmění manželů, budou výlučné prostředky reprezentovány částkou ve výši 500 000,00 Kč (matematicky znázorněno: 600 000,00 Kč – 100 000,00 Kč) a daňovou exekuci lze provést pro zůstatek ve výši 200 000,00 Kč (matematicky znázorněno: 700 000,00 Kč – 500 000,00 Kč). Bude-li daňová exekuce nařízena v tomto případě pro částku nižší než 200 000,00 Kč, návrh na vyloučení manžela dlužníka bude zamítnut, v opačném případě bude návrhu na vyloučení částečně vyhověno pro rozdíl mezi vymáhanou částkou a částkou 500 000,00 Kč.

Pokud ke dni doručení exekučního příkazu poskytovateli platebních služeb činil zůstatek na účtu 700 000,00 Kč, může si manžel dlužníka vybrat částku ve výši 350 000,00 Kč. Nevyužili-li manžel dlužníka dosud tohoto svého práva, na povinnosti správce daně rozhodnout o návrhu

na vyloučení se nic nemění, nicméně je nutné předejít situaci, aby si manžel dlužníka fakticky nepožádal i o výplatu zbylých prostředků, které přesahují polovinu zůstatku na účtu. Je proto nutné do rozhodnutí o částečném zastavení exekuce, které bude vydáno po právní moci rozhodnutí o návrhu na vyloučení, uvést, že s prostředky, pro které se daňová exekuce částečně zastavuje, může manžel dlužníka volně nakládat a kompenzuje se tím jeho právo vybrat si polovinu zůstatku na účtu ke dni doručení exekučního příkazu dle ustanovení § 304b OSŘ.

ČÁST PÁTÁ

ZÁNİK SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ

Článek XX.

Důvody zániku společného jmění manželů

[1] Je-li důvodem zániku společného jmění manželů rozvod, zaniká společné jmění manželů ke dni právní moci rozsudku soudu o rozvodu manželství. Skutečnost, že probíhá rozvodové řízení či že spolu manželé trvale nežijí, nemá vliv na možnost exekučního postihu majetku ve společném jmění manželů. V případě smrti zaniká společné jmění manželů dnem smrti anebo dnem uvedeným v prohlášení za mrtvého. Tyto skutečnosti správce daně zjistí nahlédnutím do Informačního systému evidence obyvatel (ISEO) a zaznamená je do části spisu týkající se vymáhání daní.

[2] Pokud společné jmění manželů zanikne za trvání manželství – dnem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku [ustanovení § 268 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), dále jen „IZ“], dnem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty pouze jednoho z manželů v insolvenčním rejstříku (ustanovení § 408 odst. 1 IZ) anebo dnem právní moci rozsudku, jímž byl uložen jednomu z manželů trest propadnutí majetku (ustanovení § 66 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) –, může dojít k obnovení společného jmění manželů jen na základě rozhodnutí soudu. Uvedené skutečnosti správce daně zjistí z insolvenčního rejstříku, v případě uložení trestu propadnutí majetku z rozsudku, který na vědomí doručuje správci daně orgán činný v trestním řízení, a zaznamená je do části spisu týkající se vymáhání daní.

Článek XXI.

Pokračování v daňové exekuci po rozvodu manželství

[1] V daňové exekuci lze pokračovat jen ohledně majetku, který tvořil anebo se považoval za součást zaniklého společného jmění manželů.

[2] Bývalý manžel dlužníka má do okamžiku zpeněžení majetku stejné postavení jako dlužník, je příjemcem rozhodnutí a je aktivně legitimován k podání odvolání nebo námitek. Na dokončení daňové exekuce nemá vliv ani skutečnost, že dojde v jejím průběhu k vypořádání společného jmění manželů dohodou manželů²².

[3] Pokud je vypořádáno společné jmění manželů rozhodnutím soudu anebo nastane nevyvratitelná právní domněnka vypořádání společného jmění manželů (ustanovení § 741 OZ), je nutné z daňové exekuce vyloučit majetek, který na základě vypořádání bude náležet bývalému manželovi dlužníka. Dojde-li na základě takového vypořádání ke zkrácení správce daně, může se domáhat vůči bývalému manželovi dlužníka neúčinnosti vypořádání společného jmění manželů.

Článek XXII.

Nariadení daňové exekuce po rozvodu manželství

[1] Po rozvodu manželství lze postihnout majetek, který tvořil anebo se považoval za součást zaniklého společného jmění manželů, a to jen pro daňové pohledávky, které vznikly za trvání manželství²³. Takto správce daně postupuje jen **do doby, než bude společné jmění manželů vypořádáno**²⁴. Pro právní režim zúženého, zrušeného nebo zaniklého společného jmění manželů, které nebylo dosud vypořádáno, se použijí přiměřeně ustanovení o společném jmění manželů (ustanovení § 736 OZ). Po rozvodu manželství však nelze nařídit daňovou exekuci postihující bankovní účet bývalého manžela dlužníka.

[2] Pokud dojde k vypořádání společného jmění manželů před nařízením daňové exekuce, je možné exekučně postihnout **jen majetek, který náleží na základě vypořádání dlužníkovi**²⁵. Pokud by vypořádáním společného jmění manželů došlo ke zkrácení práva státu na uspokojení daně, může se správce daně domáhat neúčinnosti vypořádání prostřednictvím odpůrčí žaloby. Vypořádáním společného jmění manželů (lhostejno, zda k němu dojde na základě dohody nebo rozhodnutím soudu) nesmí být dotčeno právo věřitele na uspokojení daňové pohledávky (ustanovení § 737 odst. 1 OZ). Dojde-li k vypořádání společného jmění manželů na základě fikce (do tří let od právní moci rozsudku o rozvodu manželství nedošlo k vypořádání dohodou a ani nebyl podán návrh na vypořádání soudem), nelze se domáhat neúčinnosti takového vypořádání.

²² Podle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 2085/2006 ze dne 27. 9. 2007 má „... věřitel vymahatelné pohledávky, jež vznikla před uzavřením dohody o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, právo ji vymoci i z majetku patřícího (původně) do společného jmění a vypořádaného dohodou tak, že jeho výlučným vlastníkem se stává manžel dlužníka“.

²³ Jak postupovat, pokud daňová pohledávka vznikla po zániku manželství, upravuje článek VII. tohoto metodického pokynu.

²⁴ Viz Odpověď na dotaz č. j. 57632/13/7001-51000-050165 ze dne 13. 1. 2014 – K exekučnímu postižení majetku v SJM a k vymáhání dluhů, které byly součástí SJM po zániku SJM, a rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 1427/2017 ze dne 12. 12. 2017. Podle něho „[j]estliže dluh povinného vznikl za trvání manželství, lze exekučně postihnout i majetek patřící do zaniklého společného jmění, které ke dni zahájení exekučního řízení dosud nebylo vypořádáno“.

²⁵ Zápis ze semináře metodiků vymáhání daní – duben 2012 č. j. 15087/12-2310 ze dne 27. 6. 2012 přináší praktické doporučení, podle něhož: „Daňové dluhy vzniklé jednomu z manželů za trvání manželství by měly být vymáhány samostatným exekučním příkazem, jímž lze postihnout i majetek náležející do zaniklého a dosud nevypořádaného SJM, a neměly by být slučovány v jednom exekučním příkazu s pohledávkami, které vznikly již po zániku manželství“.

Článek XXIII.

Ostatní důvody zániku společného jmění manželů

[1] Pokud dojde k zániku společného jmění manželů z důvodu smrti – přičemž je jedno, zda dlužníka či manžela dlužníka –, případně na základě rozhodnutí soudu o zrušení společného jmění manželů, postupuje správce daně shodně jako v případě zániku společného jmění manželů z důvodu rozvodu²⁶. Pokud skončí řízení o pozůstalosti jinak než rozhodnutím o dědictví, pokračuje správce daně v daňové exekuci jen s bývalým manželem dlužníka²⁷. Stane-li se exekvovaný majetek součástí likvidační podstaty, přihlásí správce daně nedoplatky do likvidace pozůstalosti manžela dlužníka.

[2] Po zahájení insolvenčního řízení²⁸ jen **proti dlužníkovi**, lze nařídit nebo pokračovat v daňové exekuci, která by postihovala účet manžela dlužníka. Pokud dojde v rámci insolvenčního řízení k zániku společného jmění manželů, nelze již nařídit daňovou exekuci přikázání pohledávky z účtu manžela dlužníka. Nejvyšší správní soud v rozsudku sp. zn. 5 Afs 225/2016 ze dne 17. 1. 2019 konstatoval, že „[v] průběhu konkurzního řízení je vypořádán majetek manželů podobně, jako je tomu i v případě, kdy soud rozhoduje o zrušení či zúžení společného jmění manželů (...). Skutečnost, že u stěžovatelů došlo k zániku společného jmění manželů, je skutečností nepochybně významnou, avšak nemá vliv na možnost žalovaného nařídit daňovou exekuci a jako způsob jejího provedení zvolit přikázání pohledávky z účtu manželky dlužníka.“ Účinky zahájení insolvenčního řízení podle ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) IZ nedopadají na možnost domáhat se uspokojení dluhů z majetku, který nespadá do majetkové podstaty dlužníka²⁹.

[3] Je-li prohlášen konkurs **na majetek manžela dlužníka**, vypořádání společného jmění manželů se provede v rámci insolvenčního řízení, přičemž až do účinnosti vypořádání nelze daňovou exekuci, která by postihovala majetek ve společném jmění manželů anebo bankovní účet manžela dlužníka provést. Pokračovat lze v daňové exekuci **ohledně majetku, který bude na základě vypořádání společného jmění manželů náležet dlužníkovi**. Výsledek řízení o vypořádání společného jmění manželů zjistí správce daně z insolvenčního rejstříku (z oddílu C – Incidenční spory).

²⁶ Nejvyšší soud České republiky v právní věty vytvořené z rozsudku sp. zn. 33 Odo 1384/2004 ze dne 23. 11. 2006 uvedl: „V případě úmrtí jednoho z manželů se může věřitel domáhat splnění závazku, který tvoří společné jmění manželů, v celém rozsahu na pozůstalém manželovi bez ohledu na to, že podle výsledku dědického řízení odpovídají za dluhy dědictví i další osoby.“

²⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 2892/2014 ze dne 28. 4. 2016: „Smrtí povinného se (vlastnická) povaha takového majetku postiženého exekucí (výkonem rozhodnutí) nemění. Nemění se nic ani na účastenství manžela (bývalého manžela) povinného, jehož majetek je fakticky exekucí (výkonem rozhodnutí) postižen, ani na účastenství oprávněného (oprávněných) a případných dalších povinných (...). Smrt povinného, který nezanechal žádný majetek, neznamená, že by se něco měnilo na tom, že pohledávka za ním může být exekučně uspokojena i z majetku podléhajícího režimu § 42 odst. 1 a 2 ex. řádu a § 262a odst. 1 a 2 o. s. ř. (...).“

²⁸ Se zahájením insolvenčního řízení je spojen zákaz provedení daňové exekuce (ustanovení § 243 odst. 1 DŘ). Vymáhání nedoplatku uplatněním v insolvenčním řízení je upraveno Metodickým pokynem č. j. 82441/17/7700-30133-050206 ze dne 24. 5. 2018, k postupu správce daně z hlediska právní úpravy a vazby insolvenčního zákona na daňový řád.

²⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 29 ICdo 37/2012 ze dne 22. 1. 2014.

[4] V případě uložení trestu propadnutí majetku, lze v daňové exekuci postihnout jen majetek, který bude náležet podle provedeného vypořádání společného jmění manželů do výlučného majetku dlužníka. Propadnutí majetku předchází zpravidla zajištění majetku v trestním řízení. Majetek zajištěný v trestním řízení lze za účelem uspokojení daně zpeněžit jen se souhlasem orgánu činného v trestním řízení (ustanovení § 79e odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním). Propadlý majetek se stává vlastnictvím státu.

ČÁST ŠESTÁ SPOLEČNÁ A PŘECHODNÁ USTANOVENÍ

Článek XXIV.

Daňové pohledávky vzniklé do dne 31. 12. 2013

[1] Zda lze pro daňovou pohledávku, která vznikla do dne 31. 12. 2013, postihnout majetek ve společném jmění manželů, se řídí zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník³⁰.

[2] Správce daně při vymáhání daňových pohledávek vzniklých do dne 31. 12. 2013 postupuje podle stávajících metodických řešení:

- § majetek ve společném jmění manželů lze postihnout pouze pro daňové pohledávky, které jsou součástí pasiv společného jmění manželů (které vznikly za trvání manželství některému z manželů nebo oběma manželům společně),
- § součástí pasiv společného jmění manželů nejsou daňové pohledávky, které se týkají majetku, který náleží výhradně jen jednomu z manželů,
- § součástí pasiv společného jmění manželů nejsou daňové pohledávky, které neodpovídají majetkovým poměrům manželů,
- § majetek ve společném jmění manželů nelze postihnout, pokud daňová pohledávka vznikla před uzavřením manželství.

[3] Daňovou exekuci nelze nařídit, pokud daňová pohledávka vznikla po uzavření smlouvy či po právní moci rozsudku soudu o úpravě manželského majetkového režimu a (současně) pokud správce daně o uzavření dohody anebo právní moci rozsudku věděl. Správce daně má vědomost o těch listinách, které byly zveřejněny ve veřejném seznamu (zejména v katastru nemovitostí) anebo založeny do spisu dlužníka. Zda v ostatních případech správce daně měl a mohl vědět o existenci listiny o manželském majetkovém režimu, bude předmětem řízení o vyloučení majetku z daňové exekuce³¹.

³⁰ Článek II. odst. 2 tohoto metodického pokynu.

³¹ Podle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 31 Cdo 4087/2013 ze dne 9. 12. 2015 je podmínkou pro vyloučení majetku z exekuce nejen skutečnost, že závazek vznikl druhému manželovi až po uzavření smlouvy o zúžení společného jmění manželů, „... ale i vědomost věřitele o uzavření této smlouvy. Je-li manželovi povinného známo, že druhému manželovi má vzniknout závazek, a neupozorní-li věřitele – ačkoliv tak před uzavřením závazku učinit mohl –, na existenci smlouvy (a neseznámí ho s jejím obsahem) o zúžení společného jmění manželů, nemůže se úspěšně dovolávat svého výlučného práva k tomuto majetku. Jestliže však manžel povinného o vzniku jeho závazku nevěděl, pak věřitele ani nemohl upozornit na jiný rozsah společného jmění manželů. Pro úspěch manžela povinného při uplatňování jeho výlučného vlastnického práva k majetku je tak významná nejen vědomost věřitele o obsahu smlouvy o zúžení společného jmění, ale i vědomost manžela povinného o budoucím závazku jeho manžela“.

[4] Pokud nabyl některý z manželů družstevní podíl v bytovém družstvu do dne 31. 12. 2013, vzniklo ze zákona společné členství manželů v bytovém družstvu, které nebylo možné upravit dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu. K dohodě manželů uzavřené do dne 31. 12. 2013, na základě níž by se stal manžel dlužníka výlučným členem bytového družstva, se při nařízení daňové exekuce nepřihlíží³². Počínaje dnem 1. 1. 2014 byla tato koncepce opuštěna ve prospěch zásady autonomie vůle, a společný družstevní podíl nabytý do dne 31. 12. 2013 lze ode dne 1. 1. 2014 učinit předmětem listiny o manželském majetkovém režimu. Závaznost této listiny bude správcem daně standardně posuzována dle okamžiku zveřejnění a vzniku daňové pohledávky.

Článek XXV. Majetek manželů v zahraničí

[1] Zjistí-li správce daně, že oba manželé nebo manžel dlužník vlastní majetek v zahraničí, který lze podle tohoto metodického pokynu postihnout v daňové exekuci, může za podmínek stanovených v ustanovení § 16 zákona č. 471/2011 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek (dále jen „ZoMP“), zaslat zahraniční daňové správě žádost o vymáhání daňové pohledávky. Správce daně může již zjištěné informace před zahájením vymáhání doplnit prostřednictvím žádosti o informace (ustanovení § 11 ZoMP).

[2] Skutečnost, zda lze exekvovat majetek, který tvoří majetkové společenství manželů, bude předmětem posouzení zahraniční daňové správy. Při dožádání zahraniční daňové správy se možnost exekučního postihu společného jmění manželů v daňové exekuci správcem daně posuzuje podle tohoto metodického pokynu.

[3] Správce daně může dožádat zahraniční daňové správy o doručení dokumentu vztahujícího se k daňové pohledávce a jejímu vymáhání (ustanovení § 14 ZoMP), pokud nelze manželovi dlužníka účinně doručit na území České republiky.

Článek XXVI. Závěrečná ustanovení

[1] Pokud tento metodický pokyn stanoví, aby určité informace byly zaznamenány správcem daně do části spisu týkající se vymáhání daní, činí se tak úředním záznamem. Je-li postupně zjišťováno několik informací nezbytných pro exekuční postih majetku ve společném jmění manželů (výsledek lustrace ISEO a Sbírký listin), postačuje, pokud se informace souhrnně uvedou do jednoho úředního záznamu.

³² Podle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 26 Cdo 98/2011 ze dne 6. 8. 2011 „[s]polečné členství manželů v bytovém družstvu [představovalo] zvláštní a specifický institut, který vzniká ex lege bez ohledu na vůli manželů, jeho vznik, existenci a zánik upravují kogentní ustanovení občanského zákoníku a nelze je smluvně ovlivnit...; vzniklo-li manželům společné členství v bytovém družstvu, nelze členský podíl dohodou manželů za trvání manželství ze společného jmění vyloučit. Byla-li takováto dohoda uzavřena (§ 143a obč. zák.), je pro rozpor se zákonem (§ 39 obč. zák.) neplatná“, kdy toto lze dále doplnit, že „[z]a trvání manželství nelze zrušit společný nájem družstevního bytu. Dohoda o vypořádání společného jmění manželů se ve smyslu § 150 odst. 2 občanského zákoníku dotýká práva věřitele tehdy, jestliže vede ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v jejím důsledku věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoli – nebýt takové dohody – by se z majetku dlužníka uspokojil“.

[2] Odpověď na dotaz nebo jinou metodickou pomůcku, vydanou přede dnem účinnosti tohoto metodického pokynu, nelze použít při řešení obdobného skutkového případu, pokud poskytuje odlišné metodické řešení, než které zavádí tento metodický pokyn.

[3] Tento metodický pokyn nabývá účinnosti patnáctým dnem po dni jeho vydání.

Ing. Mgr. Radim Patočka, Ph.D.
ředitel sekce

Na vědomí:

Ministerstvu financí, Odbor 32 – Daňová legislativa

Ministerstvu financí, Odbor 39 – Správní činnosti

Generálnímu ředitelství cel

Sekci metodiky a výkonu daní Generálního finančního ředitelství

Sekci daňové kontroly a analytiky Generálního finančního ředitelství

Odboru daňového procesu Generálního finančního ředitelství

Odboru dotací a ostatních agend Generálního finančního ředitelství

Oddělení soudních a správních agend Generálního finančního ředitelství

Oddělení právně-analytickému Generálního finančního ředitelství

Sekci informatiky Generálního finančního ředitelství